

Душица ПАВКОВ

СКИЦА О НАЦРТИМА

Јовица Аћина: *Апокалипса Сад, нацрти о Божанственом Маркизу*; КОВ, Вршац 1995.

Ако сте се упитали да ли нам у овом, »садашњем« времену недостаје и сам Маркиз де Сад (?) можда би одговор могао бити – НЕ – јер чини се да су његови трагови (чак) исувише присутни, али одговор би могао бити супротан, пре свега због Садове готово бруталне потребе да рашчисти са друштвеним лицемерјем, хипокризијом обреда и ритуала у којима неприродна и наметнута подела улога распета између маски, врви од деструктивности и нетолеранције у својој суштини, нудећи се у целофанима крупних речи девалвираних значења, умножавајући несигурност. Свакако, зарад »одважности и истине његовог увида, интуиције и бескомпромисног раскидања предрасуда.« Темељно премишљање на ову тему нуди и најновији КОВ-ов наслов, АПОКАЛИПСА САД, Јовица Аћина, настао као »израз захвалности на дару« (Садовом делу) и као израз једне љубави (према овом јединственом ствараоцу на пољу мисли). Нацрти о божанственом Маркизу акт су потраге за »огромним и страшним ликом... у коме пулсирају артерије светске душе и вене набрекле од божанске крви...« – како је о Саду писао Свинберн. Човек који је више од половине свог живота провео у »целулама друштвене торту-рек«, затворима и лудницама, заточен у својој осами и огорчењу, изазивао је јавну саблазан ништа мање у свом времену као и у потоњим, а његова дела, међу којима и најпознатије *Сшо двадесет дана Содоме*, због кога је »лио крваве сузе«, мислећи да је у Бастиљи заувек изгубљено (а које је тек сто година након Маркизове смрти пронађено, објављено у Берлину 1904. у тзв. непоузданој верзији, а тек залагањем Мориса Ајна (уклетог садовца!) објављено 1935. у Паризу) изазвала су пенушаве емоције због којих је његово дело забрањивано као продукт »бандитског песника«, злочинца, мрље људских слабости, »громаде понора«. Ипак, пленио је интересовање значајних светских мислилаца: Блашшоа, Старобинског, Барта, Лакана, Клосовског, Делеза, као и код нас Драинца, Гојка Тешића, Киша, Ивана Чоловића, Аћина... који је још 70-их као уредник *Студеница* објављивао Кишове преводе *Филозофије у будоару*.

Но, одговетање феномена који се развио као одраз »радикалне самоће бића чији се живот одвијао ослободен о нишгавилок«, а које је сам

Сад назвао **ИЗОЛИЗМОМ**, као да још нису досегли срж његове тајне ни његовог црног сунца. Сенка коју нам шаље кроз време можда је обистињавајућа последица »апокалиптичне маркираности света« које је божанствени Маркиз био свестан тек, сред опште ентропије израћа опет »феномен САД«, као и потреба за тумачењем, »јер она је наш, модеран начин да верујемо и будемо побожни« – како би додао Делез.

Апокалипса – објава, откровење, визија, виђење, напрт – значење речи увек се везује за библијски спис Јована Богослова којим он предвиђа долазак Антихриста. Отуда је апокалипса и симбол краја света, завршетка тако снажно испољеног у делима Садовим, где се, међутим »уместо краљевства духа, најављују плодне и неизрециве анархије тела«. Тамничење, Садово потиснуће на крај света одакле осматра и бележи своје »махнитајуће ослобађање имагинарног«, управо је у својеврсној равнотежи са његовим либертенством (идејама критичког скептицизма са ознаком духовне и моралне распуштености). Ако је слобода услов зла, то јест оно што разликује човека и животињу, ЗВЕР је најпознатија визија апокалипсе. Она је »онај који хули на Бога, говори охоле речи и преузима власт над језиком и народима«. Језику у Садовим делима ваљало би посветити посебан простор у коме би Батај дописао и тезу о упадљивој једноличности Садових књига, резултату стратегије да се књижевна вештина потчини изражавању неизрецивог. То »суновраћање у бездан пред налетом неизрециве истине«, пред »бедомом неизрецивости који не може бити прекорачен« чини читаће (и разумевање) Садових књига увек пресеченим. Бруталност папгача до те мере засићује и проводира чула да се читање претвара у интелектуално насиље. Звер израћа из Земље као снага тортуре, тоталитарне пропаганде, култа личности, начела обмане и богохуљења...

Сложили бисмо се са Батајем: Књижевност је – општење. Но, како он даље вели, општење тражи лојалност... па се зло јавља као темељ интензивног општења. Гледиште захтева хиперморалност исписујући тезу о књижевности као изразу жестоког облика зла. Она представља опасност. С обзиром да је књижевност неорганична, она је ослобођена одговорности те – може рећи све... повезана са одређеним степеном друштвене равнодушности, тим пре! Маркиз се (пак) гнушао смртне казне! Поново ухапшен због умерењаштва (!) /време је комуне/ осуђен је на гилотину јер је одбијао да стави на гласање пројекат о смртној казни квалификујући га речима – ужас и нечовечност! Забуном (целат га најме, због гужве у тамницама и административне неажурности није могао пронаћи кад је казна доспела да се изврши?!) Сад је опет на слободи, но овај његов поступак нуди се на тумачење. Једно од могућих решења могло би се наћи у Садовој идеји санкционисања закона по којој »закон нема права, као творевина другостепене природе, ни на чији живот«.

Сад је означен због (Ками) сизифовске побуњености (Батај) појављивања светог (Фуко) класичног представљања (Барт) писања (Бретон) љубави сред књижевног експеримента (АЋИН) »Експеримента коме је циљ да разори сам дух разарања коме служи моћ«, и вечно је ту, крај нас!

Рођен 2. јуна 1740. Донатјен Алфонс Франсоа, Маркиз де Сад имао је бескрајно необичан животопис у коме се страдање (због врлине) и непрекидно суочавање са радикалним злом (које се преиспитује у свим својим видовима) јавља као симетрија: социјално зло асоцијализује, али и асоцијално социјализује! Поставши нека врста парадигматичне марионете чијим животом брутално управљају другостепени механизми, он је од свог живота створио позориште! Замкови, ћелије затвора или луднице – свеједно, све су то позорнице на којима он режира, пише, делује. Чак и у старости, опет заточен у замку Шарантон (психијатријском азилу) он једном месечно режира позоришне представе под заштитом одважног директора Завода Госп. де Кулмијеа. »Хистерична ошијеност игром« трајаће до његових последњих дана. Садово дело пак, оспоравано и забрањивано, спутавано, маргинализовано и анатемисано, дотађиће живим присуством претече и ово наше апокалиптичко време у коме се гротескне театрализације екранских представа стварности и мучна позоришта на најбруталнији начин претачу у правцу једне популарне реченице необично садовског набоја: LIFE IS THE CABARET!

Стога, посезање за Садовом тајном у напртима Јовице Аћина несумњиво драгоцен и будућим проучаваоцима феномена Сад можда и не треба заокруживати потребом да Сада избавимо из вечности, већ да му се, промишљајући о тами, тамо и придружимо. Аћинова књига ваљана је улазница за то!